

SREBRENICA VETERANEN VAAK ONBEGREPEN DOOR THUISFRONT

Theaterstuk geeft confronterend kijkje in leven van Dutchbatter

De genocide op ruim 8300 moslimmannen bij Srebrenica heeft een diep trauma veroorzaakt. Op de eerste plaats bij de nabestaanden van de slachtoffers in voormalige enclave van Dutchbat. Maar ook bij de lichtbewapende Nederlandse soldaten die de bevolking moest beschermen, maar machteloos stonden tegen de enorme overmacht aan zwaarbewapende Serven onder leiding van Ratko Mladic. Met het theaterstuk 'AF, Terug naar Srebrenica' laat theatermaker Nico Meurs dertig jaar later zien hoe Dutchbatter Ben Verburg dagelijks worstelt met zijn verleden.

Tekst Michiel Snik Foto Marcel Molle

„Als het voor het publiek te heftig wordt, dan stop ik gewoon even. Je moet als acteur het publiek de ruimte geven om te reageren op wat zij meemaken op het podium

Nico Meurs acteur

De begraafplaats bij Srebrenica.

FOTO MEDIAHUIS/MICHEL SNIK

Meurs was in de zomer van 1995, toen de massamoord in Srebrenica was na de Tweede Wereldoorlog, klinkt het bijna als zelfverwijt uit de mond van de acteur. „Later realiseerde ik mij dat ik iets aan dit haat in mijn leven moest doen. Driekwart jaar terug kwam ik dit stuk van schrijver Kees van der Zwaard tegen. Het was vijftien jaar terug ook al eens in het theater gebracht, maar dit verhaal kleeft nog steeds aan zoveel Dutchbatters dat ik het opnieuw wil vertellen. Nu de val van de enclave precies dertig jaar terug gebeurde, breng

ik het daarom weer in het theater.“ Meurs kruipt hiervoor in de huid van Ben Verburg, een gefingeerde naam. Deze Dutchbatter werkt nu in een schoenenwinkel, maar reist vrijwel dagelijks dertig jaar terug in de tijd. Hij kan, net als vrijwel geen enkele Dutchbatter, de genocide waar hij ongewild getuige van was, loslaten. Toch probeert hij zijn traumatische ervaringen te verbergen. Dit levert een hoop spanningen en onbegrip op waardoor zijn huwelijk dreigt te stranden. Hij beseft dat terug moet naar Srebrenica. Terug naar het gebied dat zijn leven voorgoed veranderde. Zijn vrouw dreigt van hem af te gaan als hij terugkeert.

Begraafplaats

De acteur heeft veel gelezen over wat zich heeft afgespeeld in Srebrenica. Daarnaast heeft hij verschillende documentaires bekeken en ook Dutchbatters gesproken die alles hebben meegemaakt. Het kamp van de Nederlandse soldaten is nog exact zo als het dertig jaar geleden was, maar kijkt nu uit op een enorme begraafplaats waar ruim 8300 slachtoffers van de genocide liggen. Deze locatie wordt nog steeds geregeld bezocht door Dutchbatters en hun familieleden die daarmee vaak ook een poging doen om vrede te sluiten met hun eigen verleden. Het verdriet en de emoties zijn hier nog steeds tastbaar. Meurs wil juist die emoties overbrengen op zijn publiek tijdens de vele tientallen theatervoorstellingen die in september starten, maar heeft zelf deze plek in Bosnië nog nooit bezocht.

„Of dat niet raar is?“ Meurs denkt even na over de vraag waarom hij voor de voorstelling Srebrenica niet heeft bezocht. „Misschien wel, maar het is er gewoon nog niet van gekomen. Een andere verklaring heb ik daarvoor niet. Ik heb mij wel voorgenomen daar nog naartoe te gaan. Ik kruip tijdens de repetities steeds dieper in de huid van Ben, probeer te voelen wat Dutchbatters daar hebben gevoeld. Maar ook hoe zij zich nu voelen, waar zij mee worstelen. Als acteur is dat natuurlijk ook mijn werk: in de huid kruipen van iemand die je speelt. Ik merk wel dat mij dit persoonlijk in dit stuk steeds meer raakt. Mede daarom ga ik Srebrenica zeker nog bezoeken.“

Veteranencafés

Meurs speelt zijn stuk, dat ruim anderhalf duurt, ook in verschillende veteranencafés. Die voorstellingen zijn bewust achter gesloten deuren. De acteur beseft dat zijn monologen confronterend kunnen zijn en ook heftige emoties bij veteranen of hun familie kunnen oproepen. „Daar moeten ze dan ook de ruimte voor krijgen. Dat kan in de beslotenheid van zo'n veteranencafé waar de aanwezigen elkaar als geen ander begrijpen. Maar het kan ze ook helpen, want veel veteranen hebben moeite om te praten over wat zij hebben meegemaakt. Je zag ook dat de bij de terugkeer van Dutchbat er weinig begrip was in Nederland voor de rol die zij daar hadden gespeeld. Sterker nog, hen werd verweten dat ze de moslims in de steek hadden gelaten en daarmee medeplichtig waren aan de moordpartijen. Dat heeft de soldaten die vol idealen naar Bosnië gingen om te helpen een extra klap gegeven. Mede daarom spraken zij ook liever niet over deze heftige periode.“

Nico Meurs speelt een Dutchbatter in het voormalige Joegoslavië.

De acteur zegt zich te realiseren dat dit niet alleen geldt voor de

Dutchbatters, maar ook voor andere veteranen die naar gevaarlijke gebieden zijn uitgezonden en daar soms verschrikkelijke dingen hebben gezien en onder zware druk hebben gestaan. „Als veteranen naar mijn stuk komen met familieleden zullen ze ongetwijfeld dingen herkennen die ze hebben meegemaakt. Het kan ze in hun privésituatie helpen als ik op het podium aan hun vrouw, kinderen of ouders laat zien waarmee zij worstelen. Waardoor er meer begrip ontstaat.“

Doodsangst

Het stuk bevat hele heftige scènes waarbij Dutchbatter Ben vertelt wat hij voor zijn ogen ziet gebeuren. Hoe mensen uit pure wanhoop levensgevaarlijke risico's nemen, het uitschreeuwen van doodsangst, ter plekken bevallen van een kind, sterven voor zijn ogen. Terwijl hij niets kan doen, behalve toekijken. Op de achtergrond hoor je tijdens het stuk de geluiden die ook de Dutchbatters dertig jaar

terug hebben gehoord. „Als het voor het publiek te heftig wordt, dan stop ik gewoon even. Je moet als acteur het publiek de ruimte geven om te reageren op wat zij meemaken op het podium. Het stuk bevat ook luchtigere scènes en humor. Mensen moeten tussen door ook de ruimte krijgen om even op adem te komen.“ Met de oorlogen in Gaza en Oekraïne krijgen mensen dagelijks veel leed voorgeschoteld. Voor sommigen is dit allemaal te veel, zij schermen zich hiervoor af en willen al die ellende niet meer zien of horen. Meurs vreest dat dit publiek ook kan afschrikken om zijn voorstelling te bezoeken. „Maar mijn stuk laat niet alleen leed zien, integendeel. Het biedt ook hoop. Dat geldt ook voor Ben, hij gaat met zijn trauma uiteindelijk iets positiefs doen.“ Met zijn monoloog trekt Meurs vanaf september langs theaters in het hele land. Op 6 september is hij voor het eerst te zien in het Pakhuis in Hoorn, daarna volgt een try-out op 14 september in de Speelzaal in Purmerend. In de maanden daarna is hij onder meer te zien in Alkmaar, Haarlem, Egmond aan den Hoef, Oegstgeest, Schagen, Hilversum, Den Hoon, Zeist en Hoofddorp. De speellijst is lang en loopt door tot volgend jaar zomer. „Er staan bijna vijftig voorstellingen gepland, waarvan een paar achter gesloten deuren. Misschien komen er nog meer bij en ik kan mij voorstellen dat ik scènes nog ga aanpassen naar aanleiding van de reacties van veteranen of andere mensen uit het publiek.“

Reserveren

Voor meer informatie over de voorstelling en voor het reserveren van kaarten; kijk op de website van theaterstichting De Blauwe Feniks in Alkmaar: www.deblauwefeniks.nl. Voorafgaand aan de voorstelling is er een korte inleiding. Voor het publiek is er tevens informatie in de vorm van een kleine tentoonstelling met tekst en beeld.